

Anerkjennes

Tysk museum viser historien til den norske motstandskvinnen Henriette Bie Lorentzen

Av JØRN PETERSEN

BERLIN/OSLO (VG) Da motstandskvinnen Henriette Bie Lorentzen ble arrestert under krigen, truet Gestapo med å sende hennes nyfødte datter til et barnehjem i Tyskland.

Den norske motstandskvinnen og senere kvinnesaksforkjemperen Henriette Bie Lorentzen (1911-2001) har fått en sentral rolle når Deutsches Historisches Museum i Berlin fra et tysk ståsted nå forteller historien om krigens slutt i 12 land, et av dem Norge, og tiden frem mot 1950.

– Etter krigen spilte Henriette Bie Lorentzen en sentral rolle i å gjenopbygge sitt hjemland Norge som utgiver av kvinnetidsskriftet «Kvinnen og Tiden», sa den tyske utenriksministeren Frank-Walter Steinmeier blant annet i sin tale da han åpnet utstillingen.

tiden på motstandsarbeid, som både hun og mannen hadde blitt involvert i. De engasjerte seg i flyktningarbeid, og Henriette reiste ofte som kurér mellom Kristiansand og Oslo. Ekteparet distribuerte også illegale aviser lokalt i Kristiansand.

I januar 1942 fikk de en sønn, men fortsatte motstandsarbeidet og hadde barnevakt når de var ute på oppdrag og jobb. Sommeren 1943, samtidig som de ventet sitt andre barn, måtte Henriettes mann på grunn av dette gå i dekning, og han klarte å komme seg til Sverige.

Pisket og torturert

Ingen trodde imidlertid at en gravid kvinne ville bli arrestert, men to dager senere ble Henriette arrestert i Kristiansand. Hun ble lagt på en benk og pisket og torturert. Senere kom hun til Grini, og like før jul havnet hun på Møllergata. Gestapo var nådelose, og under avhørene fikk Bie Lorentzen beskjed om at så snart barnet var født, ville det bli tatt fra henne og sendt til barnehjem i Tyskland.

– Jeg følte en fortvilelse og skyld så sterk at jeg tenkte at det er bedre at barnet ikke kommer til verden. Jeg tenkte at det jeg hadde gjort av illegalt arbeid ikke var så viktig at det skulle resultere i en sånn skjebne for barnet, fortalte Henriette Bie Lorentzen i et intervju med Aftenposten i 1997.

I Karoline Frogners kritikkroste film «Mørketid» – kvinners møte med nazismen» fra 1994 snakker Bie Lorentzen om hvordan det må ha vært for hennes eldste sønn da begge foreldrene ble tatt fra ham:

– Plutselig ble begge hans foreldre borte og han var naturligvis for liten til å forstå. Etterpå fikk jeg høre at han bare gråt og gråt.

I intervjuet med Aftenposten la hun ikke skjul på at tiden som arrestert var svært tøff for henne, at hun i forvilelsen gikk så langt at hun forsøkte å ta sitt eget liv.

Men en dag kom en mann inn i cellen i tysk Wehrmachts uniform. Han satte seg ned og sa til Henriette Bie Lorentzen at «jeg er østerriker, jeg er lege, jeg er et menneske, jeg er Deres venn».

– Det var han som sørget for at den nyfødte datteren min ikke ble sendt til barne-

PÅ MUSEUM: Slik presenteres Henriette Bie Lorentzen i den brede anlagte utstillingen «1945» på Deutsches Historisches Museum i Berlin.

Foto: JØRN PETERSEN

KLASSISK BILDE: Dette bildet av den russiske dikteren Jevgeni Dolmatovski (1915-1994) tatt i Berlin 2. mai 1945 har museet valgt til å illustrere sin store utstilling «1945».

Foto: Jewgeni Chaldej, Sammlung Ernst Volland und Heinz Krimmer, Stiftung Deutsches Historisches Museum

NACHT UND NEBEL-FANGE:

Henriette Bie Lorentzen ble sendt til kvinnefangeleiren Ravensbrück hvor 92 000 kvinner ble drept.

– Jeg arbeidet bevisst med å venne meg til dødstanken. Jeg husker jeg sa til meg selv dag etter dag: En gang skal jeg jo dø, du har fått mye ut av livet. Jeg tror jeg rolig klarte å se døden i øynene, skrev hun etter krigen. Foto: AP

hjem i Tyskland, men i stedet fikk komme til min far og søster, forteller Bie Lorentzen i «Mørketid».

Bare to dager etter fødselen var hun tilbake på cellen i Møllergata. Kort tid etterpå ble hun sendt til kvinneleiren Ravensbrück utenfor Berlin. Da visste hun at ektemannen Øyvind var i sikkerhet i Sverige og at sønnen Hans var hos hennes familie i Oslo.

– Mannen min kom aldri over at det var han som hadde drevet med illegalt arbeid, men jeg som ble sendt i konsentrasjonsleir, sa Henriette Bie Lorentzen i et intervju like før hun døde.

Hun var en av de få norske kvinnene i leiren som hadde barn hjemme i Norge, og hun kom tilbake fra Ravensbrück til et liv som kone og mor.

– Om vi var glade? Vi gråt vel heller. Skjønt det var Øyvind som gråt, jeg kunne ikke

gråte på to-tre år, har hun blant annet sagt om hjemkomsten sommeren 1945.

– Datteren vår ville ikke se oss i begynnelsen – slik barn er overfor fremmede. Og Hans pekte på Øyvind og spurte: «Er du faren min?» Det var rart å se dem igjen, kanskje rarest å møte Hans. Etter en måned var det nesten alminnelig igjen.

Forberedt på døden

Den største påkjenningen for kvinnene i Ravensbrück, var uvissheten om hvilket utfall krigen kom til å få og hvordan det kom til å gå med dem. Kom de til å overleve, eller ville de snart dø?

– Jeg arbeidet bevisst med å venne meg til dødstanken. Jeg husker jeg sa til meg selv dag etter dag: En gang skal jeg jo dø, du har fått mye ut av livet. Jeg tror jeg klarte å se døden i

øynene. Jeg var 33 år da jeg kom til Ravensbrück og hadde tross alt et liv bak meg, skrev Bie Lorentzen etter krigen.

I mange år var hun frontfigur i den norske Ravensbrück-komiteen. Hun marker- te seg som redaktør for tids-

Historisk

av Tyskland

KRIGSMOTSTANDER OG KVINNEFORKJEMPER:

Henriette Bie Lorentzen var et aktivt medlem i Norsk Kvinnesaksforening. Hun huskes også for å ha vært medstifter og lærer ved Nansenskolen på Lillehammer, som fredsforkjemper i «Bestemødre mot atomvåpen» og for sitt engasjement i Amnesty Norge.

Foto: KNUT EGIL WANG, MOMENT

skriftet «Kvinnen og Tiden», som hun startet sammen med Kirsten Hansteen allerede i 1945. Her fokuserte de på internasjonalt arbeid og fred, men også mer tradisjonelle oppgaver som husarbeid. – Jeg lærte også i disse

krigsårene hvor farlig sløvhets og likegyldighet er. Jeg opplevde at bevissthet, engasjement, ikke bare i kampen mot nazistene, ga styrke, at troen på en ny og god framtid for alle mennesker skapte utholdenhet og kampvilje, uansett

hvordan ens egen skjebne kom til å bli, skrev hun i en oppsummering da bladet ble nedlagt i 1955. Mange av kvinnene i bladet fikk senere sentrale roller i kvinnefrigjøringen på 1960- og 70-tallet. Etter at «Kvinnen og Tiden»

gikk inn, vendte Lorentzen tilbake til sin læregjerning, men holdt fortsatt studiesirkler inspirert av tiden i bladet. Lorentzen var et aktivt medlem i Norsk Kvinnesaksforening og startet en rekke kurs for å øke bevisstheten rundt kvin-

nesaken. Hun huskes også for å ha vært medstifter og lærer ved Nansenskolen på Lillehammer, som fredsforkjemper i «Bestemødre mot atomvåpen» og for sitt engasjement i Amnesty Norge.

E-post: jom.peltersen@vg.no